

ՊՈԼԻԱՐԽԻԱՆ ԵՎ ՆՈՐԱԶԱՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ

ՌՈՒԽԿՅԱՆ Լ.Մ.*

Պոլիարխիան ժամանակակից հասարակության շրջանում կառավարման յուրօրինակ դրսևորում է, որը այլ քաղաքական կարգերից տարբերվում է երկու հիմնական բնութագրիչներով՝ ընդդիմության հանդեպ բարձր հանդուրժողականությամբ և կառավարության վարքագծի վրա ազդելու լայն հնարավորություններով՝ ներառյալ պաշտոնատար անձանց պաշտոնանկ անելը խաղաղ միջոցներով¹: Պոլիարխիայի տեսությունը իր աշխատություններում զարգացրել է Ռ. Դալը²:

Իշխանության բաշխման վերաբերյալ նրա փորձարարական հետազոտությունները և ժողովրդավարությանն ու բազմակարծությանն առնչվող տեսական հայեցակարգերը նշանակալի ազդեցություն են թողել քաղաքական գիտության վրա:

Համընդհանուր հետաքրքրություն առաջացրեց հատկապես 1950-ական թթ. Ռ. Դալի մշակած պոլիարխիայի հայեցակարգը, որը տարբերվում է ժողովրդավարության իդեալից, սակայն դրանով քաղաքացիներին ընձեռնվում է քաղաքական մասնակցության, իսկ խմբերին և առաջնորդներին՝ իշխանության համար ազատ մրցակցության հնարավորություն³:

Պոլիարխիան (հունարեն πολυαρχία՝ «բազմիշխանություն») քաղաքական համակարգ է, որը հիմնված է տարատեսակ խմբերի քաղաքական մրցակցության վրա⁴: Ժողովրդավարության ժամանակակից տեսություն-

* Հայ-ռուսական համալսարան, Քաղաքագիտության ամբիոնի ասպիրանտ, levonrkhkyan@gmail.com, հոդվածի ընդունման օրը՝ 17.10.2018, տպագրության է երաշխավորել քաղ. գիտ. թեկնածու Վ. Դավթյանը, գիտական ղեկավար՝ քաղ. դոկտոր Ա. Ենգոյան:

¹ Democracy in developing Countries: Asia (Ed. by L Diamond et all) London, 1987, Democratization, Ch. 8-14.

² **Даль Р.А.** Полиархия: участие и оппозиция, М., 1971, **նույնի՝** Демократия, свобода и равенство, М., 1986.

³ **Даль Р.** Предпосылки возникновения и утверждения полиархий (Полис, 2002, № 6, с. 256).

⁴ **Даль Р.А.** Полиархия: участие и оппозиция, М., 2010, с. 38.

ների համաձայն՝ պոլիարխիան համակարգ է, որը ներառում է ներքոշարադրյալ յոթ ինստիտուտները՝

- **Պետական ընտրական պաշտոններ.** ժամանակակից ժողովրդավարությունը ներկայացուցչական է, այսինքն՝ հիմնական օրենքին համապատասխան, նորմատիվ ակտերի ընդունման և քաղաքական որոշումների կայացման հարցում վերահսկողություն են իրականացնում քաղաքացիների կողմից ընտրված անձինք:

- **Ազատ, արդար և պարբերաբար անցկացվող ընտրություններ,** որոնց մասնակցելու իրավունք ունի յուրաքանչյուր քաղաքացի (որպես ընտրող, որպես թեկնածու) քաղաքացիների և նրանց միավորումների միջև տեղի ունեցող քաղաքական բաց մրցակցության պայմաններում է⁵:

- **Կառավարության արձագանք.** իրականացվող քաղաքականությունը կախված է ընտրությունների արդյունքներից և ընտրողների նախասիրություններից:

- **Արտահայտվելու ազատություն.** քաղաքացիներն իրավունք ունեն անպատժելիության հիմքով արտահայտելու սեփական մտքերը, այդ թվում՝ քննադատելու իշխանությանը, քաղաքական համակարգը, հասարակական-տնտեսական կարգը և գերակշռող գաղափարախոսությունը:

- **Տեղեկատվության այլընտրանքային և անկախ աղբյուրների հասանելիություն.** Քաղաքացիներն իրավունք ունեն փնտրելու և տեղեկատվություն ստանալու այլ քաղաքացիներից, գրքերից, զանգվածային լրատվության միջոցներից և այլն: Տեղեկատվության այլընտրանքային աղբյուրները պետք է գոյություն ունենան, լինեն հասանելի և ենթակա չլինեն քաղաքական որևէ այլ խմբի:

- **Հասարակական կազմակերպությունների ինքնավարություն.** քաղաքացիներն իրավունք ունեն ձևավորելու հարաբերականորեն անկախ միավորումներ կամ կազմակերպություններ, այդ թվում՝ քաղաքական:

- **Քաղաքացիության համընդհանրություն.** յուրաքանչյուր անձ, որը մշտապես ապրում է երկրում և ենթարկվում է երկրի օրենքներին, պետք է ունենա քաղաքացու բոլոր իրավունքները⁶:

⁵ **Ледяхов В.Г.** Кто правит? Дискуссия вокруг концепции власти Роберта Даля (Социологический журнал, 2002, № 3, с. 31-68).

⁶ **Ситников А.** В ряду режимных демократий (Коммерсантъ, № 16 (№ 3347), 31.1.2006).

Պետք է նկատի առնել այն հանգամանքը, որ պոլիարխիայի վերո-
շարադրյալ յոթ հատկանիշներից ոչ բոլորն են հավասարաչափ դրսևոր-
վում ժամանակակից ժողովրդավարական պետություններում, և շատ
երկրներում դրան հասնելուն խոչընդոտում են էական դժվարություններ:

Պոլիարխիայի հիմնական առանձնահատկություններն են քաղաքա-
կան մրցակցության, քաղաքականությանը մասնակցելու իրավունքի ապա-
հովման և կոալիցիայի հիմքով կառավարման հնարավորությունները: Կա-
ռավարումն իրականացվում է հաշվի առնելով առանձին ինքնավար խմբե-
րի նախապատվությունները, որոնցից յուրաքանչյուրը, առանձին վերցրած,
համարվում է փոքրամասնություն: Այս խմբերի առաջ գալը պայմանավոր-
ված է նրանով, որ յուրաքանչյուր քաղաքացի պատկանում է մարդկանց
որոշակի շրջանակի, որոնք ունեն որոշակի շահեր՝ կապված իրենց առօր-
յա կյանքի հետ⁷: Այսօրինակ կառավարումը հակասում է բռնապետությա-
նը, երբ քաղաքական կուրսի ընտրության դեպքում գերակայում են մեկ
խմբի նախապատվությունները: Բացի այդ, պոլիարխիայի պարագայում
իշխանությունը սովորաբար բաժանված է միմյանցից տարբերվող, երբեմն
նաև պետությունից անկախ հասարակական խոշոր կառուցվածքների
միջև: Իշխանության նման բաշխումը բնութագրական չէ բռնատիրությա-
նը, չնայած իշխանության կենտրոնացումը պետությունից անկախ կազմա-
կերպությունների ձեռքում չի համընկնում նաև ժողովրդավարության իդեա-
լի հետ: Կարևոր նշանակություն ունի մրցակցող վերնախավի պահանջ-
մունքը՝ ձեռք բերել բնակչության լայն շերտերի աջակցությունը⁸: Դալի
կարծիքով, դա նպաստում է ազգային ինքնիշխանության և քաղաքական
հավասարության աճին, որը հակասում է օլիգարխիային, չնայած գործնա-
կանում բնակչության զգալի զանգվածները պասիվություն են դրսևորում ո-
րոշումների ընդունման հարցում⁹:

Հայաստանյանում ևս միտում կա հասնելու պոլիարխիայի համընդ-
հանուր «տիրապետությանը»: Պոլիարխիայի հաստատման հնարավորու-
թյուն ստեղծվեց «թավշյա հեղափոխությամբ», ինչը հայաստանյան իրո-

⁷ **Ильин М.В.** Сравнительная политология. Научная компаративистика в системе по-
литического знания (Полис, 2001, № 4, с. 162-165).

⁸ **Krouse R.W.** Polyarchy & Participation: The Changing Democratic Theory of Robert
Dahl (англ.), 1982, P. 441.

⁹ Политология: словарь-справочник, под редакцией М.А. Василик, М.С. Вершинина
и др., М., 2001, с. 328.

ղությունների արդի փուլում միանշանակորեն չի ընդունվում: Պոլիարխայի հիմնադրույթների հաստատումը վերածվում է «միֆի», երբ առաջ է գալիս տեղի ունեցածը «հեղափոխություն» է, թե՞ իշխանափոխություն» որակելու հարցը:

«Հեղափոխություն» հասկացությունը ծագել է ուշ շրջանի լատիներեն revolutio բառից և նշանակում է շրջադարձ, խոր, արմատական-որակական փոփոխություն, ինչը ենթադրում է հասարակության թոփշաձև զարգացում՝ նախորդ կենսապայմանների հետ համեմատած¹⁰: Ընդգծենք, որ նախկինում տեղի ունեցած հեղափոխությունների մեծ մասին ներհատուկ էին բիրտ վարվելաձևը, արյունահեղությունները և բռնությունները: Վերոնշյալ հարցադրման առաջացումը միանգամայն արդարացված է, քանի որ՝

- հեղափոխության «թավշյա» կամ ոչ բռնի լինելը հակասում է հեղափոխության վերաբերյալ գործող գրեթե բոլոր տեսություններին և հասարակության լայն շերտերի պատկերացումներին¹¹,

- իշխանափոխությունը՝ որպես քաղաքական գործընթաց, ենթադրում է իշխանությունը «անցնցում» հանձնելու, լայնախոհության և պետականամետության դրսևորում, իսկ հեղափոխությունը՝ մարդու իրավունքների ոտնահարման, օրենքը ըստ նպատակահարմարության գործադրելու, անարդարությունների, կամայականությունների, կոռուպցիոն սխեմաների վերացման նպատակով ստեղծված իրողություն:

Մեր երկրում տեղի ունեցած «թավշյա հեղափոխությունը» պետք է միտվի դեպի պոլիարխիայի երկրներին բնութագրական հետևյալ գծերը՝

- կենսամակարդակի ցուցանիշների համեմատաբար բարձր մակարդակը և երկարատև ժամանակահատվածում այս ցուցանիշների աճը,
- գրագիտության լայն տարածումը,
- մասնագիտական գործունեության ոլորտների բազմաքանակությունը,
- արտադրության բնագավառում ձեռնարկությունների ինքնավարությունը, որոնք հստակորեն կենտրոնացած են ազգային և միջազգային շուկաներում:

Այս գծերը խոչընդոտում են իշխանության կենտրոնացմանը մեկ խմբի ձեռքում:

¹⁰ Политология: учеб. пособие /под ред. А.С. Тургаева, А.Е. Хренова, СПб., 2005, с. 164.

¹¹ **Доган М., Пеласси Д.** Сравнительная политическая социология. How to Compare Nations, М., 1994, с. 134-147.

Ելակետ ընդունելով Ռ. Դալի մշակած պոլիարխիայի տեսությունը¹² գտնում ենք, որ գործառնության մեջ պետք է դրվի երկու չափանիշ՝

- ժողովրդավարական ընտրությունների ճանապարհով մրցունակ կառավարող ընտրախավի հավաքագրում և առաջնորդի կայացում,
- ներկայացուցչական ժողովրդավարության սկզբունքների վրա հիմնված՝ բնակչության լայն զանգվածների մասնակցություն քաղաքական որոշումների ընդունման գործընթացին:

Տեղի ունեցած իրադարձությունից հետո կայացան ժողովրդավարական ընտրություններ, սակայն չենք կարող ասել, թե արդյունքը մրցունակ կառավարող ընտրախավի հավաքագրումը և առաջնորդի կայացումն էր: «Մրցունակ կառավարող վերնախավի հավաքագրում և առաջնորդի կայացում» ասելով՝ նկատի ենք ունենում այն, որ նոր հավաքագրված վերնախավը ոչ միայն պիտի պատասխանատվություն կրի իր իրականացրած քաղաքականության համար, այլև պատրաստ լինի երկրորդ սերնդի «նոր ժողովրդավար» բարեփոխիչ առաջնորդի հաղթանակն ապահովելու ընտրություններում: Միայն այս «եթե»-ները նկատի առնելով՝ ՀՀ-ում ժողովրդավարական ընտրությունների միջոցով հավաքագրված վերնախավի և առաջնորդի կողմից նոր սերնդի բարեփոխումները կիրականացվեն՝ զուգամիտելով ազգային և հանրային շահերը: Միաժամանակ, պետք է հաշվի առնել, որ այս գործընթացը ենթադրում է նաև քաղաքականապես չեզոք բյուրոկրատիայի սկզբունքի առկայություն, որը ՀՀ-ում նպատակահարմար է իրականացնել ժողովրդավարացվող քաղաքական համակարգի հետևյալ գործառույթներով.

- վարչական ապարատի վերապատրաստում և նորարարական գիտելիքների յուրացում,
- կառավարման ապարատի իրավունքներն ու պարտականությունները կարգավորող կանոնների և ընթացակարգի մանրամասն մշակված օրենսդրական համակարգի ստեղծում,
- ապակենտրոնացման միջոցով ինքնակառավարման ինստիտուտների արդյունավետության ապահովում՝ համայնքների, անհատների և կազմակերպությունների մակարդակով,

¹² **Даль Р.А.** Демократия и ее критики (Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), М., 2003, с. 78).

- տարաբնույթ արժեքների և շահերի համակարգ ունեցող սոցիալական խմբերի միջև հասարակական-քաղաքական երկխոսության և համագործակցության մշակույթի հաստատում,

- քաղաքական վերնախավի, առաջնորդության և բյուրոկրատիայի ինստիտուտների գործառույթների հստակեցման նկատառումներով օրենսդրական դաշտի շարունակական բարեփոխումների իրականացում:

Այդ գործընթացներն էլ հնարավորություն կտան ոչ միայն բյուրոկրատիային «ազատագրելու» քաղաքական վերահսկողությունից, այլև քաղաքական համակարգը ձերբազատելու ոչ ժողովրդավարական ընտրությունների միջոցով հավաքագրված կառավարող խավից՝ բարձրացնելով ՀՀ քաղաքացիների քաղաքական գիտակցությունը: Ելակետ ունենալով ՀՀ նախագահական և խորհրդարանական ընտրությունների փորձը՝ կարող ենք եզրակացնել, որ ՀՀ-ում անհատի գիտակցությունը կողմնորոշված է դեպի մարզինալ ավանդական արժեքները: Թեև անհատը մասնակցում է քաղաքական կյանքին, սակայն այդ մասնակցությունը չի համարվում նրա կողմից քաղաքական նպատակի ակտիվ ընտրության հետևանք և, ըստ էության, ներկայանում է որպես քաղաքականից դուրս գործունեություն՝ թելադրված վախի, շահի և այլ գործոններով:

Սոցիալական գործընկերության մոդելները, որոնք ձևավորվել են զարգացած երկրներում, տարբեր են: Ռուսաստանում, Դանիայում, Հոլանդիայում, Նորվեգիայում, Ֆինլանդիայում, Շվեդիայում տարածում ստացած մոդելն ընդունված է անվանել տրիպարտիզմ¹³: Դրա առանձնահատկությունն այն է, որ պետությունն այս համակարգում իր վրա է վերցնում սոցիալական գործընկերության սուբյեկտի դերը աշխատանքի վճարման և պայմանների կարգավորման, բնակչության զբաղվածության, սոցիալական պաշտպանության հարցերում¹⁴: Մենք առաջարկում ենք տրիպարտիզմը սահմանել որպես աշխատանքի, բիզնեսի, պետական իշխանության և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ինստիտուցիոնալացված փոխգործակցություն հասարակական-աշխատանքային հարաբերությա-

¹³ Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах, М., 2004, с. 57.

¹⁴ Dyuric D. “Social Dialogue, Tripartism and Social Partnership Development in the South East European Countries, Including Recommendations for Serbia and Montenegro”, International Policy Fellowship Program 2002/2003, pp. 23-24.

յունների կարգավորման հարցերով՝ սոցիալական առավելագույն արդյունավետության հասնելու նպատակով:

Սոցիալական գործընկերության մեխանիզմը այն մեթոդների և գործիքների ամբողջությունն է, որոնց միջոցով ապահովվում է կողմերի գործընկերության հասնելը:

Ինչպես ցանկացած այլ մեխանիզմ, այն ևս ունի որոշակի գործիքներ, որոնց փոխգործակցումը հանգեցնում է ընդհանուր գործառույթի իրականացմանը: Սոցիալական գործընկերության կարևորագույն տարրերից են՝

- սոցիալական գործընկերության ինստիտուտի, այդ թվում՝ արհմիությունների, աշխատակիցների միավորումների, ձեռնարկատերերի և պետական կառույցների ներկայացուցիչների միջև մշտապես գործող բանակցային գործընթացը,

- սոցիալ-աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման գծով մշտապես աշխատող մարմինները (եռակողմ կոմիսիաներ),

- կողմերի շահերի և դիրքորոշումների համաձայնեցման սահմանումը և դրանց հետևելը,

- գործընկերային հարաբերությունների կարգավորումը օրենսդրության և նորմատիվ-իրավական ակտերին համապատասխան,

- կնքված պայմանագրերի և համաձայնագրերի վերահսկողության համակարգերը,

- գործընկերային հարաբերությունների փորձագետների աշխատանքը, որոնք վերլուծում են սոցիալական գործընկերության համակարգի իրավիճակը և զարգացման հեռանկարները,

- սոցիալական գործընկերության գաղափարները աշխատողների լայն շերտերին հասցնելը¹⁵:

«Տրիպարտիզմի» համակարգի առաջին սուբյեկտները արհմիություններն են, որոնք աշխատանքային հարաբերությունների առավել ճկուն տարրերն են, որոնցով պաշտպանվում են վարձու աշխատողների շահերը, կարգավորվում են աշխատանքային պայմանների և վարձատրության հետ կապված հարցերը. դրանք էլ՝ իրենց հերթին, նպաստում են աշխատուժի վերարտադրությանը: Արհմիությունների նպատակայնություն-

¹⁵ **Маргарян М.М., Меликян Р.С.** Аспекты информационной безопасности Армении на пороге новых вызовов регионального развития (на примере СНГ), СПб., 2010, с. 156.

նը դրսևորվում է նրանում, որ վերջիններս գործատուին թույլ չեն տալիս վարձատրությունը նվազագույն աշխատավարձից առավել ցածր իջեցնել: Դրա համար արհմիություններն օգտագործում են վարձու աշխատողների շահերի բավարարման տարբեր ձևեր և մեթոդներ:

Տրիպարտիզմի համակարգին պետության մասնակցությունը պետք է հիմնվի վերջիններիս կողմից իրականացվող սոցիալական քաղաքականության վրա՝ ելնելով հետևյալ սկզբունքներից.

- **հումանիզմի**, որն իրացվում է հաշվի առնելով ընդհանուր հասարակական արժեքների ճանաչումը և հարգանքը,

- **սոցիալական արդարության**, որն ապահովում է աշխատանքային գործունեության մասնակցությունը, համապատասխան աշխատավարձ ստանալու հավասարությունը, եկամուտների բաշխման չափազանց բևեռացման բացառումը, մարդկանց դրական ունակությունների առավելագույն օգտագործումը:

- **որոշումների մշակման ժողովրդական սկզբունքը** ենթադրում է սոցիալ-քաղաքական որոշումների ընդունման հարցում բնակչության ներգրավումը, հասարակական կարծիքի հաշվառումը,

- **հասցեականության սկզբունքը՝** սոցիալական ծառայությունների մատուցումը կոնկրետ անձանց (հասցեատերերի)¹⁶:

Որպես սոցիալական պետության ներսում սոցիալական գործընկերության իրացման ինստիտուտ՝ տրիպարտիզմը ներառում է երեք հիմնական սոցիալական ուժեր՝ կապիտալ (սեփականատերեր, ձեռնարկատերեր), աշխատանք (վարձու աշխատողներ) և սոցիալական պետություն (իշխանություն), որոնց փոխշահավետ փոխգործակցությունից կախված է հասարակության կայուն և հարաշարժ զարգացումը: Այսօրինակ տրիպարտիզմը ներկայացնում է աշխատանքային և, դրա հետ կապված, սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունների կարգավորում՝ հասարակական-քաղաքական երկխոսության և սոցիալական ուժերի ու դրանց ասոցիացիաների (արհմիություններ, միավորումներ, միություններ և այլն) համագործակցության հիմքով:

Տրիպարտիզմի մեխանիզմը կարևորագույն շահերը դասակարգում է խմբերով, ինտեգրում է դրանք կառավարման գործընթացներին և ներա-

¹⁶ **Slomp H.** “Europe: A Political Profile: An American Companion to European Politics”, ABC – CLIO, LLC, USA, California, 2011, p. 59.

ռում իշխանության կառավարման որոշումների ընդունման մեխանիզմում: Կողմերի հավասար հասանելիությունը տրիպարտիական կառուցվածքների իշխանական-կառավարական ոլորտին նվազեցնում է սոցիալ-աշխատանքային հարաբերությունների կամավոր մասնակիցների միջև կոնֆլիկտների առաջացման հավանականությունը: Նրանց կողմից սոցիալական գործընկերության կարգավիճակում հավասար պատասխանատվության սկզբունքի պահպանումը կարող է ապահովել արտադրատնտեսական ոլորտի, սոցիալական հարաբերությունների և առհասարակ ողջ երկրի կայունություն և զարգացում¹⁷:

Տրիպարտիզմի մեխանիզմը նպաստում է սոցիալ-տնտեսական որոշակի խնդիրներին առնչվող համաձայնեցված որոշումների ընդունմանը, որոնք էլ հասարակության հիմնական սոցիալական ուժերի շահերը բավարարելու հնարավորություն են ընձեռում¹⁸: Ժողովրդավարական հասարակություններում հաճախ տարատեսակ «համաձայնեցման համաժողովների» շրջանակներում հավաքվում էին պետության, արհմիությունների, ձեռնարկատերերի ներկայացուցիչները և քննարկում սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնահարցեր, այդ թվում՝ հարկային, ներդրումային, օրենսդրական, տարիֆային, դիֆերենցիալ վարձատրության, աշխատատեղերի, աշխատանքային պայմանների և այլն: Այս ամենը կատարվում էր ժողովրդավարական ճանապարհով, հանրության աչքի առաջ: Ապա գործադիր և օրենսդիր իշխանությունների փոխգործակցության համակարգի միջոցով կոլեկտիվ համաձայնությունները ներդրվում էին բյուջեում և օրենսդրությամբ ամրագրվում: Այս դրական հանգամանքը (նեոկորպորատիվիզմը) դարձավ պետության, կապիտալի և աշխատանքային շահերի գործառական ներկայացուցչության աղբյուր, որը հիմնված էր կողմերի ուղղակի կապերի վրա¹⁹:

Այսպիսով, սոցիալական կոնկրետ խնդիրների համաձայնեցված որոշումները նպաստում էին սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության ընդհանուր նպատակների սահմանմանը, որոնք բավարարում էին հասարակության հիմնական սոցիալական ուժերի շահերը:

¹⁷ **Авдеенко О.А.** Экономика и социология труда, М., 2012, с. 204.

¹⁸ Политические системы современных государств: энциклопедический справочник, в 4 т. /Науч. ред.: Мельвиль А.Ю., отв. ред.: Миронюк М.Г., т. 1, М., 2009, с. 139.

¹⁹ **Бейбутова И.И.** Экономика труда, М., 2013, с. 162.

Սոցիալական գործընկերության կայացումը ուղեկցվում է դրական արդյունքներով՝ սոցիալ-տնտեսական գործընթացների կառավարման աճով, իշխանության կառավարման կառուցվածքների սոցիալական պատասխանատվության բարձրացմամբ, սեփականության և ընկերության գործերում վարձու աշխատողների մասնակցությամբ, միջին դասի ձևավորումով և կենսամակարդակի բարձրացմամբ, գործազրկության կրճատումով, քաղաքական անկայունության նվազեցմամբ:

ՊՈԼԻԱՐԽԻԱՆ ԵՎ ՆՈՐԱԶԱՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ

ՌՈՒԽԿՅԱՆ Լ.Մ.

Ամփոփում

«Պոլիարխիա» եզրույթը բառացիորեն նշանակում է «մեծամասնության իշխանություն»: Սա կառավարման ձև է, որի ժամանակ իշխանությունը գտնվում է մեծ թվով մարդկանց ձեռքում և հակադրվում է միապետությանը, որը տեսության մեջ ուսումնասիրվում է որպես ժողովրդավարությունից տարբեր երևույթ, որի դեպքում քաղաքացիները հնարավորություն են ունենում մասնակցել քաղաքական գործընթացներին, իսկ առաջնորդները՝ ազատ մրցակցել իշխանության համար: Տրիպարտիզմի զարգացումը ՀՀ-ում թույլ կտա տրիպարտիական համաձայնության կողմերից յուրաքանչյուրին ունենալ իր շահերը՝ պետությանն ապահովելով սոցիալական կայունությամբ, ձեռնարկատերերին՝ շահույթով, վարձու աշխատողներին՝ կյանքի արժանապատիվ պայմաններով՝ բարձրացնելով գործարարների սոցիալական պատասխանատվությունը:

Բանալի բառեր՝ պոլիարխիա, տրիպարտիզմ, Ռոբերտ Դալ, ապակենտրոնացում, քաղաքական գիտակցություն, միապետություն, ժողովրդավարություն:

ПОЛИАРХИЯ И СОВРЕМЕННЫЕ ПРОЯВЛЕНИЯ

НЕОЛИБЕРАЛИЗМА

РУХКЯН Л.М.

Резюме

Термин "полиархия" буквально означает "власть большинства". Это форма правления, при которой власть находится в руках большинства людей и противостоит монархии. Последняя в теории рассматривается как нечто отличное от демократии, при которой граждане имеют возможность участвовать в политических процессах, а лидеры – свободно бороться за власть. Развитие трипартизма в Армении позволит каждой из сторон соглашения иметь свои интересы, государству – социальную стабильность, предпринимательству – прибыль, наемным работникам – достойные условия жизни и деловую ответственность.

Ключевые слова – полиархия, трипартизм, Роберт Даль, децентрализация, политическое сознание, монархия, демократия.

POLYARCHY AND MODERN MANIFESTATIONS OF NEOLIBERALISM

L. RUKHKYAN

Abstract

The term "polyarchy" literally means "the power of the majority." This is a form of government in which power is in the hands of the majority of people and opposes the monarchy, which in theory is viewed as something different from democracy, in which citizens have the opportunity to participate in political processes and leaders freely fight for power. The development of tripartism in Armenia will allow each of the parties to the agreement to have its own interests, for the state – social stability, for entrepreneurship – profits, for hired workers – decent living conditions and business responsibility.

Key words – polyarchy, tripartism, Robert Dahl, decentralization, political consciousness, monarchy, democracy.